

TARDI

MOI RENÉ TARDI
PRISONNIER DE GUERRE
AU
Stalag II B

JO, RENÉ TARDI, PRESONER A L'STALAG II B

Maig 1940 Mobilitzat des de feia uns mesos, com innumbrables francesos en edat i en condicions de combatre, el sergent en cap René Tardi, 25 anys, s'enfronta a la Wehrmacht després de dotze dies al comandament del seu carro de combat. Al matí del dimecres 22, és fet presoner al límit d'un bosc del Somme. Humiliat per la desfeta llampec de l'exèrcit francès i per l'evident incompetència d'un comandament del qual ha pogut constatar en persona els efectes devastadors, emprèn el camí de l'est, com prop de dos milions d'altres soldats captius. La direcció és la llunyana Pomerània, en territori polonès, on s'incorporarà al camp de presoners on passarà la resta de la guerra, tancat durant cinc anys: l'Stalag II B.

Anys 80 Quaranta anys després d'aquests esdeveniments, constatant que el seu record feixuc no ha deixat mai d'estar viu per a l'home amargat que és el seu pare, Jacques Tardi li proposa que posi per escrit els seus records de captivitat. René s'hi posa i dóna al seu fill dibuixant tres quaderns plens d'una lletra atapeïda, on fa la narració detallada del que constitueix el període a la vegada més tràgic i més intens de la seva existència. Matèria, potser, d'un futur llibre.

2012 Molts anys després d'haver madurat i després esbossat aquesta adaptació de les llibretes del seu pare ja desaparegut, Tardi es llança finalment al que constitueix, potser, el seu projecte més personal fins al moment. Prop de dues-centes làmines d'un relat excepcionalment dens, on es posa ell mateix en escena, com a testimoni falsament càndid d'una llarga sèrie d'esdeveniments dramàtics, en un diàleg aspre però ple d'afecte amb aquest pare de caràcter difícil. De verb àcid i aire esquerp, és un

retrat poc complaent d'aquest home que Tardi, tal com ell mateix escriu, ha «conegut sempre enrabiats». Però també ens adonem que amb la distància dels anys, amb aquest pudor i aquests impulsos inconfessats que sovint comparteixen els pares i els seus fills, en el fons per a Jacques és una altra manera, colpidora, de buscar amb René un intercanvi fins aleshores hipotecat per tantes coses no dites.

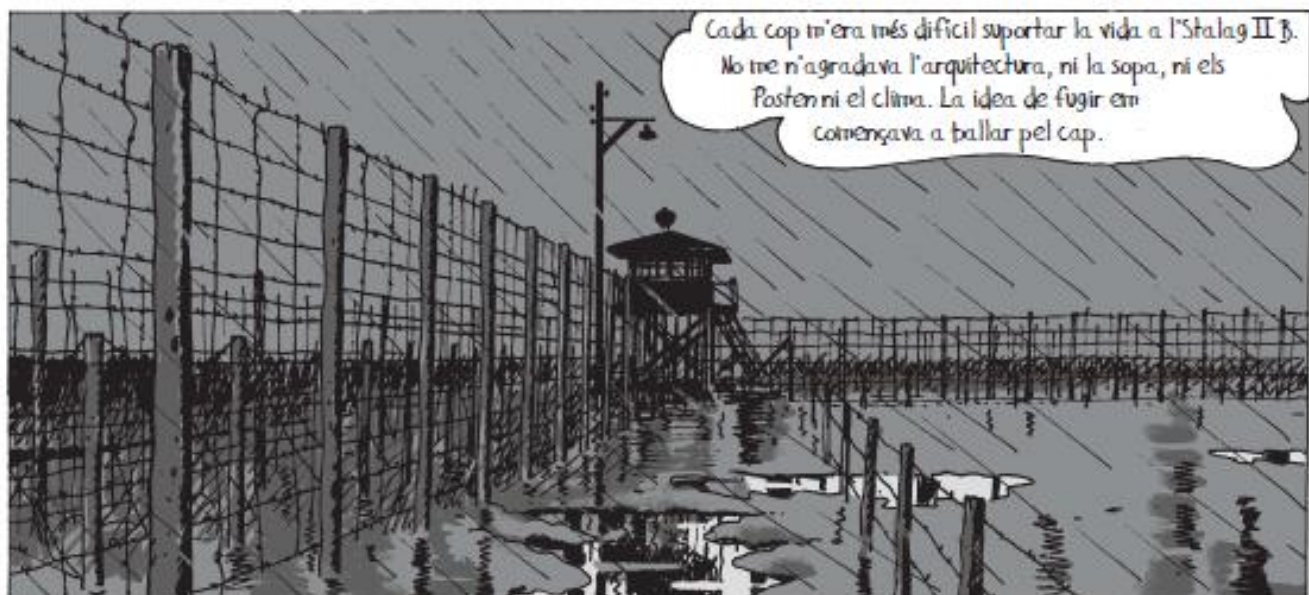

Creació inesperada dins la seva obra, on Tardi no havia parlat mai encara tan obertament d'ell mateix i dels seus orígens, *Jo, René Tardi, presoner a l'Stalg II B* només és la primera peça d'un sorprenent retrat de família. L'aventura continuarà en un àlbum encara més

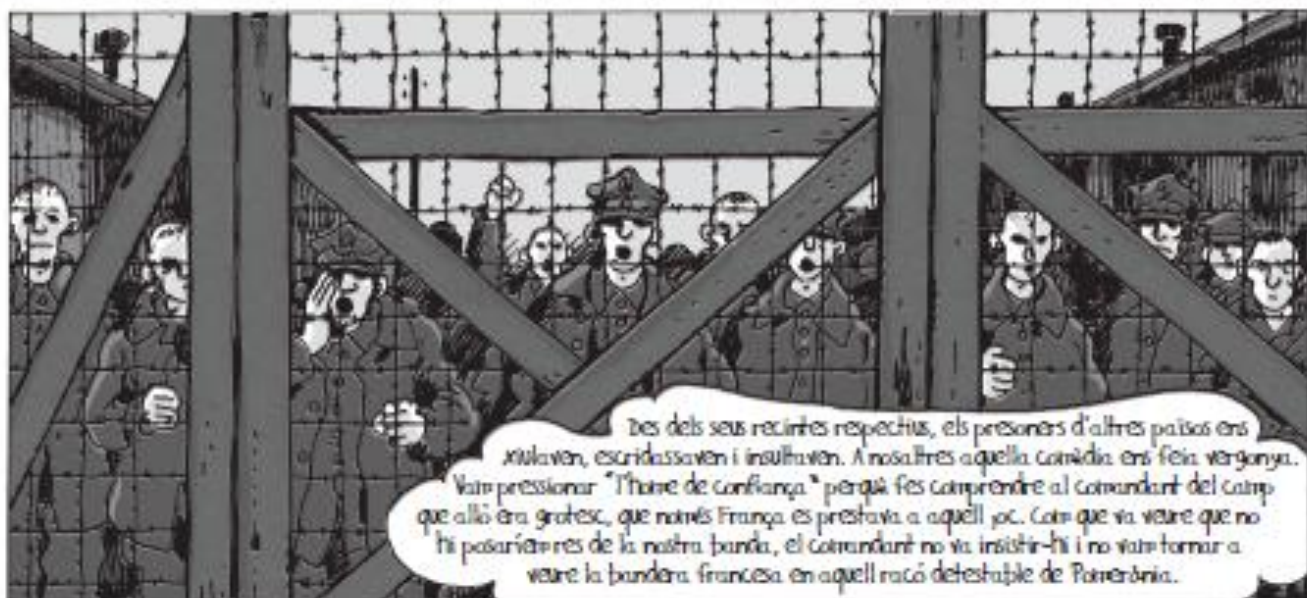
explícitament autobiogràfic, que veurà com el creador d'*Adèle*, una vegada passada la pàgina dels anys de guerra de René Tardi, evoca la seva pròpia infància i adolescència a la França dels anys cinquanta i seixanta, en el si d'un clan familiar molt pintoresc.

Una veta personal que s'accentua encara més pel fet que la realització d'aquest projecte també ha esdevingut un assumpte de família. Els fills de Tardi hi han participat directament (la seva filla Rachel en el color, el seu fill Oscar en la recerca documental i iconogràfica), i Dominique Grange, el pare de la qual va patir com René Tardi l'experiència dolorosa de la captivitat a Alemanya, en signa el prefaci.

Després dels acords de Vichy, ens van obligar a saludar els colors. Cada matí, cap a les sis, un grupet de francesos assistia a la pujada de la bandera, i a la tarda, a les sis, la baixada històrica. El grup es col·locava orientat cap a l'oest, en direcció a França, i un d'ells deixava anar un discurset.

Des dels seus recintes respectius, els presoners d'altres països ens xiulaven, escridassaven i insultaven. A nosaltres aquella comèdia ens feia vergonya. Vam pressionar "l'home de confiança" perquè fes comprendre al comandant del camp que allò era grotesc, que només França es prestava a aquell joc. Com que va veure que no hi posaríem res de la nostra banda, el comandant no va insistir-hi i no vam tornar a veure la bandera francesa en aquell racó detestable de Ponentia.

Fora del camp, a dos quilòmetres, hi havia un hospital on des de 1939 passava consulta un cirurgià polonès que es bevia l'alcohol dels flascons de catgut. Un dia aquell "polak" em va arrancar un queixal del seny sense anestèsia. Deia adéu a l'any 1941 amb una descàrrega d'artilleria dins la boca.

UNA CONVERSA AMB JACQUES TARDI

Quin és el punt de partida de la història que explica a Jo, René Tardi...

Jacques Tardi: El punt de partida són els quaderns del meu pare on explica els seus anys de captivitat. Tres quaderns en total, plens de lletra atapeïda, per recordar un període de cinc anys en un camp de presoners a la Pomerània, al nord de l'actual Polònia, entre 1940 i 1945: l'Stalag II B. El meu pare es va passar tots els anys de guerra allà tancat, al mateix lloc, al litoral bàltic.

El seu pare era algú que escrivia?

J.T.: No, no especialment. El seu perfil era més aviat tècnic, com el de força homes de la meua família —sobretot un clan de mecànics... De fet, aquests quaderns, vaig ser jo qui el va incitar a escriure'ls, molt temps després dels fets, als anys 80. Es va posar a explicar tot

això perquè jo l'hi havia demanat. Tot el que existia abans, en termes d'escrits, era una simple llibreteta, molt prima, on el meu pare va anar fent anotacions del dia a dia durant el seu llarg retorn cap a França el 1945, després de l'evacuació dels camps. Era interessant, però molt lapidària, un seguit d'anotacions breus fetes amb llapis de plom. Això no hauria estat suficient per furnir el material de la història que he volgut recordar.

Per què va decidir explicar precisament aquesta història?

J. T.: Doncs perquè era el cor del trajecte personal del meu pare, la seva gran aventura, d'alguna manera. No va parar mai de parlar-ne al llarg de la seva existència, i no tenia res més al cap. Era una mena d'idea fixa, per no dir d'obsessió. Jo vaig créixer amb aquest bagatge —no gaire alegre, s'ha de reconèixer. Així que, fa uns trenta anys, com que era tan manifestament important per a ell, li vaig proposar de posar-ho tot sobre el paper, i de fer-ne un relat que al meu torn jo pogués, potser, utilitzar en el marc del meu propi treball.

Tenia, d'entrada, la idea de fer-ne aquest llibre?

J. T.: No, en aquell moment no era pas tan precís, era només una intenció. Es va anar aclarint a poc a poc dins el meu cap, i no vaig trobar realment la forma que podia donar a aquesta història fins fa quatre o cinc anys. I després encara va passar el temps, em va caldre acabar els diferents projectes amb els quals m'havia compromès prèviament —en fi, resumint, es pot dir que no vaig acabar de ficar-m'hi de debò fins fa poc més d'un any.

Amb un mètode molt rigorós: el respecte absolut pel que havia triat d'explicar el seu pare...

J. T.: Sí, això mateix: només parlo del que ell parla, i de res més. També vaig anar molt amb compte de conservar la seva veu; la major part del temps el text és realment seu. Però evidentment, tot això passa per la meua pròpia mirada: en alguns casos, una sola de les seves frases em permet desenvolupar tota una pàgina, o fins i tot més. En

altres moments al contrari, sintetitzo. Només hi ha un passatge on, en el pla narratiu, m'he pres una certa llibertat respecte al relat del meu pare, és quan evoco breument la massacre de Katyn: 22.000 homes de l'armada polonesa, majoritàriament oficials, fredament executats just al principi de la guerra a prop de Smolensk. En aparença, una massacre imputable a la Gestapo, però que hauria estat ordenada per Stalin per decapitar l'elit polonesa.

A priori es podria trobar sorprenent la tria que vostè fa: vostè, de qui es coneix de sobres les seves posicions antimilitaristes, decideix explicar aquesta història de militars...

J. T.: És veritat que a l'època de la meua adolescència vaig tenir amb el meu pare sobre aquest tema moltes discussions. L'exèrcit, per mi, era una merda, i no me n'amagava. Però menys que una «història de militars», aquest llibre és sobretot la seva història: he tingut sovint la impressió, i és una paradoxa, que aquest període de captivitat, alhora dramàtic i mediocre en termes d'autorealització, és potser l'únic període de la vida en què el meu pare va viure intensament.

La tonalitat que adopta el relat de René Tardi és sovint molt aspra...

J. T.: I amb motiu. Avui en dia s'ha oblidat una mica, però és una generació a la qual se'ls va robar una part de la seva vida. Quan va arribar la guerra, el meu pare no havia acabat encara els seus estudis, se sentia incomplet, li mancava alguna cosa. Hi ha — molt fort en ell— el sentiment d'haver estat desposseït. Sempre li vaig sentir explicar aquesta història amb un to molt agre. El meu pare era un tipus enrabiat, humiliat. Com, m'imagino, molts soldats que van passar com ell per la humiliació de la derrota. Hi va haver en total 1.800.000 presoners francesos enviats a Alemanya... 1.800.000 de vençuts, és brutal. I encara més, quan van tornar de la captivitat, els llocs ja estaven ocupats, evidentment: no hi havia espai per a ells... Però el més sorprenent de tot això és que no se'n va parlar mai públicament. Com si es tractés d'una part vergonyosa de la història d'aquella època.

Una generació sencera va ser com esborrada.

Quina mena d'home era René Tardi?

J. T.: Un tipus esquerp, amargat, emprenyat. No gaire agradable. Va viure tan malament aquest període de la guerra que això va repercutir en tota la seva existència, fins a la seva mort el 1986. Només llegia llibres sobre la Segona Guerra Mundial, només parlava d'això. Algunes anècdotes del camp que s'expliquen a l'àlbum, com la història d'aquell alemany i el seu entrepà de botifarra discretament farcit amb una mica de merda per un presoner, les vaig sentir de la boca del meu pare centenars de vegades, literalment! Unes hores abans de morir, encara va tornar al seu carro d'assalt, al combat... Jo crec que el que hauria desitjat profundament aquest home, i que li va manca tota la seva vida, hauria sigut haver pogut estar al costat dels vencedors sobre el terreny, trencant els morros als nazis. Havia somiat que seria conduït a la victòria per un comandament eficaç. Però no va ser res més que un presoner, i en acabar la guerra, la descoberta dels camps d'extermini va fer per força que es relativitzés el patiment dels presoners de guerra. Es podria dir que, excepte dins del cercle familiar, aquests homes amb prou feines gosaven parlar del que havien viscut —d'aquí el seu rancor.

El que focalitza, entre altres coses, aquesta còlera, ho acaba d'evocar, és la qüestió del comandament francès i la seva incompetència —realment flagrant segons llegim al seu llibre...

J. T.: Jo no he fet altra cosa que recollir el que el meu pare va dir i escriure. El vaig conèixer sempre ulcerat per les derives aristocràtiques del comandament francès. La

imatge pretensiosa i arrogant que els oficials francesos tenien d'ells mateixos l'escandalitzava. No suportava aquesta actitud suficient que consistia a pretendre que França era portadora d'una cultura superior, que era el país dels superlatius. Els oficials de l'exèrcit francès, el meu pare realment els va detestar i menysprear, a parts iguals. La seva ràbia cap a ells no va disminuir mai.

Vostè pensa que era exagerat?

J. T.: Tenint en compte el que ell explica, no. El meu pare va formar part d'aquesta mena d'homes, molt nombrosa, que van lluitar de debò, però que, en aquestes situacions de combat real, no van poder comptar amb res més que ells mateixos: ni un avió, cap suport d'artilleria, cap recolzament, cap organització, res! Si pensem que l'exèrcit francès havia disposat de molts mesos de preparació entre la declaració de guerra i el començament efectiu de les hostilitats, és en efecte inversemblant. N'hi havia per voler-los mal, a aquesta casta d'oficials que va fallar totalment la seva missió.

I malgrat això, la paradoxa és que després de la guerra, tot i aquesta animadversió, René Tardi va escollir entrar a l'exèrcit...

J. T.: Sí, una altra paradoxa, és veritat —fins i tot si no es pot dir tampoc que el meu pare fos antimilitarista. Però això va ser perquè en retornar no sabia cap a on tirar, estava totalment penjat. I per acabar-ho d'adobar, en la seva primera destinació, després de la guerra, el van fer tornar a Alemanya —llavors ocupada pels aliats.

Tornem al període de la captivitat, que representa la part essencial del primer volum d'aquesta història del seu pare. Hi ha molts temes que es destaquen amb

insistència: la ràbia que traspua, la fam obsessiva, la brutalitat ambient...

J. T.: És això, el patiment i la fam, en bucle. Aquesta era una de les dificultats del projecte: reeixir a posar en escena i en imatges, de manera interessant per al lector, una quotidianitat increïblement ensopida i depriment. És la raó per la qual

de vegades he aprofundit en alguns detalls explicats pel meu pare —per exemple la història dels presoners que s'enviaven a participar a les feines dels camps dels voltants de l'Stalag—, que permeten fer-se una idea més real, em sembla, del que representava la captivitat.

Vostè sempre ha estat molt fidel al rigor documental. De quina manera va gestionar la documentació indispensable per a aquest tipus d'obra?

J. T.: Això era una preocupació. Només disposava d'algunes fotos que tenia el meu pare de l'Stalag, d'un llibre generalista sobre el tema, i poca cosa més. També hi ha algunes pel·lícules de ficció de les quals un es pot servir —*Le Caporal épinglé* de Jean Renoir, *Stalag 17* de Billy Wilder—, i algunes vistes de l'Stalag II B que es poden trobar a internet, però vaja, globalment això continua sent molt pobre. He hagut de treballar amb el que tenia.

En l'aspecte gràfic, va optar per un tractament similar a Putain de guerre!, amb tres imatges per pàgina...

J. T.: Això no va ser una preferència a priori, sinó una tria que es va imposar: tenint en compte el pes del text, semblava preferible tenir imatges grans. També és un format que permet fer ressaltar millor l'horitzó on es troba el punt de fuga. En l'escenari de l'Stalag, aquesta era una opció interessant.

Però pel que fa al color, contràriament a Putain de guerre!, no va voler un tractament amb els colors clàssics...J. T.: Al principi, vaig partir d'una opció totalment en blanc i negre. Però a la pràctica, de seguida, vaig trobar que no

funcionava. Em semblava que hi faltava alguna cosa. Calia plasmar com era de depriment aquesta història, obtenir el mateix efecte que una foto trista. Per tant els colors clàssics també quedaven exclosos. El que es va imposar finalment va ser una gamma cromàtica molt discreta: una mica de vermell a les pàgines del principi —és el vermell d'un teló d'escena, la idea d'un espectacle que s'obre sobre la derrota de l'exèrcit francès—, i per a la resta del llibre una paleta voluntàriament restringida de tres nivells de gris. És la meva filla Rachel qui signa el treball amb el color.

De fet, amb motiu d'aquest àlbum, tota la família hi ha participat...

J. T.: És veritat. A més de la Rachel, el meu fill Oscar m'ha ajudat amb les recerques documentals, i la meva dona, Dominique Grange, s'encarrega del prefaci. Perquè el seu propi pare, Jean Grange, també va passar pels camps de trànsit a Alemanya en aquesta època, i de fet es podrien haver creuat amb el meu.

Quedant-nos al nivell de la filiació, també hi ha el seu propi rol: no solament va triar explicar la història del seu pare, sinó que, per primera vegada sens dubte, es va posar vostè mateix en escena en un dels seus llibres, com a personatge amb tots els ets i uts. A què és degut?

J. T.: Des d'un punt de vista narratiu, és una manera de comentar el que explica el meu pare. Simultàniament, jo li dono la rèplica i li apporto contradicció. Aquesta manera de fer m'agrada, perquè reflecteix molt bé el to de com era la nostra relació.

És a dir?

J. T.: Des de la primera pàgina del llibre, des que el meu personatge el qüestiona d'una manera una mica provocativa, faig dir al meu pare: «Fes el favor de callar! Parlaràs quan hauràs fet el servei militar!». Les nostres converses eren d'aquesta mena: sense miraments. Un cop dit això, a més del reflex fidel de les nostres converses, el fet de representar-me a mi mateix en la imatge em permet també, a posteriori, de fer preguntes al meu pare que no van ser formulades a l'època i per a les quals, en realitat, m'hauria agradat sens dubte tenir respostes.

Una història de coses no dites?

J. T.: Certament. El meu pare podia arribar a ser tan pesat amb les seves històries repetides incessantment que jo tenia tendència a esquivar el diàleg, per pura lassitud. En aquella època, tot això em sortia per les orelles. No és fins ara, retrospectivament,

que constato que em falten informacions, alguns elements del puzzle. De fet, ara m'adono que el meu pare probablement era un paio tímid i molt púdic, com molts homes de la seva generació, i que el pas d'aquests homes per l'exèrcit, lluny de formar-los el caràcter com s'ha pretès sovint erròniament, en realitat els va

destrossar completament.

Aquest llibre, doncs, és una història de transmissió...

J. T.: Sí, i tant. El meu pare i jo no ens vam parlar mai gaire, i és probablement ara, a través del que estic fent al voltant de la seva història, quan dialogo més amb ell. També és, indirectament, una manera de reconèixer fins a quin punt aquest paio insuportable, malgrat l'aspror de les nostres discussions sobre l'exèrcit, de tota manera m'ha influenciat enormement. Va ser ell per exemple qui em va inculcar el gust per la feina ben feta —la precisió, l'exactitud, fins a ser perepunyetes— i el rebuig per la deixadesa que hi va associat. La idea que la feina matussera és menyspreable. Si no està perfecte, es torna a començar...

El que s'ha de precisar, de tota manera, és que la història que comença a Jo, René Tardi... no s'acaba amb l'Stalag i el final de la Segona Guerra Mundial...

J. T.: En efecte, només és un primer volum. Rememorar la història personal del meu pare és també l'ocasió per a mi de retornar, més enllà del període de la guerra, sobre la història de la meva família, que és força rocambolesca i compta amb una bona colla de personatges curiosos. Així que, passat aquest primer tom, continuaré amb els anys de postguerra: primer la seva destinació militar a Alemanya i després, una vegada retornat el meu pare a la vida civil, el seu recorregut de petit comerciant a Ardèche i després a Lió —els meus pares tenien una estació de servei— amb totes les anècdotes que hi estan relacionades.

Però en aquest cas, ja no es tracta de quaderns de René Tardi?

J. T.: No, en aquest cas sóc jo qui narra, qui parla, amb els meus propis records. Una narració de primera mà, un relat més personal.

La crònica d'una família francesa ordinària dels anys 50 i 60?

J. T.: Sí, una cosa així, tot i que no estic segur que el qualificatiu d'ordinari hi encaixi gaire. En aquesta família hi ha hagut un nombre molt gran de personatges sorprenents!

En resum, una lectura que hauria de resultar més aviat divertida?

J. T.: Aquesta és la idea.

Biografia de l'autor

Nascut el 30 d'agost de 1946 a Valence, Jacques Tardi passa els seus primers anys a l'Alemanya de postguerra, on el seu pare, militar de carrera, està destinat. El seu avi, d'origen cors, va conèixer les atrocitats d'una altra guerra, la del 14-18; les dues guerres rondaran els seus somnis d'infant abans d'esdevenir, més endavant, un dels temes majors de la seva obra.

Els seus primers còmics, els hi va procurar un company d'infància, que li passava el setmanari *Tintin* per sota la tanca del jardí. Fascinat, va descobrir els grans mags belgues del gènere: Hergé, Edgar P. Jacobs, Paul Cuvelier...

Estudiant de l'Escola de Belles Arts de Lió, després a la d'Arts Decoratives de París, Jacques Tardi va debutar el 1969 al setmanari *Pilote*. Va ser a les pàgines d'aquesta revista on va aparèixer la seva primera història més ambiciosa, ***Rumeurs sur le Rouergue*** (guió de Christin, editat en àlbum per Futuropolis el 1976, després reeditat el 1986). Independent fins al moll de l'os, Tardi arrenca el vol i des de 1974 signa en solitari a Futuropolis ***La Véritable histoire du soldat inconnu***.

El 1976, Jacques Tardi entra a Casterman i hi enceta el cicle ***Aventures extraordinaires d'Adèle Blanc-Sec***. Amb un èxit fulgurant, aquesta sèrie (nou àlbums apareguts fins ara) inspirada per l'esperit de la novel·la-fulletó s'imposa com un dels pilars de l'univers de Tardi, i serà finalment adaptada al cinema el 2010 pel cineasta Luc Besson, amb Louise Bourgoin en el paper protagonista.

Paral·lelament, el dibuixant no deixa d'evolucionar i d'eixamplar la seva paleta d'autor, a través de col·laboracions amb diversos guionistes: ***Polonius*** amb Picaret per

Futuropolis el 1976, **Griffu** sobre un guió del novel·lista Jean-Patrick Manchette (Éditions du Square el 1978, reeditat per Dargaud el 1982, després per Casterman el 1996), **Ici Même**, (guió de Jean-Claude Forest, prepublicat dins de (*À Suivre*) el 1978, en àlbum per Casterman el 1979), **Le Trou d'Obus** publicat el 1984 a l'Imagerie Pellerin, cèlebre editor d'Epinal, **Tueur de Cafards** el mateix any per Casterman, sobre un guió del novel·lista Benjamin Legrand.

El 1982, dóna vida, per primera vegada en còmic, al personatge del detectiu Nestor Burma, adaptant **Brouillard au pont de Tolbiac**, la novel·la policíaca de Léo Malet. Al llarg dels anys la seguiran moltes altres adaptacions de les novel·les de Malet, com **120, rue de la Gare**, **Caase-pipe à la Nation** o **M'as-tu vu en cadavre?** Gràcies a Tardi, Burma esdevé així, des dels anys 80, una de les icones del còmic francòfon.

És també en aquesta època que Jacques Tardi comença a embastar un dels seus projectes majors: **C'était la guerre des tranchées**, crònica ultra-realista de la Primera Guerra Mundial. Aquest gran relat va començar a aparèixer a les pàgines del mensual (*À Suivre*), però no és fins molt més tard, el 1993, que la història serà acabada i publicada en un àlbum per Casterman.

Mentrestant, nomenat cavaller de l'orde de les Arts i les Lletres el 1985, Jacques Tardi desplega el seu talent com a il·lustrador i grafista en molts altres camps, tal com testimonien dos importants volums publicats el mateix any per Futuropolis: **Mine de plomb** i **Chiures de gomme** reuneixen i inventarien de manera exhaustiva el conjunt de la seva obra gràfica (cobertes de llibres, cartells de pel·lícules, croquis, portafolis, caricatures...), així com nombrosos inèdits.

Més endavant, el 1988, Tardi va realitzar un dels seus grans somnis il·lustrant en blanc i negre —en total cap a sis-cents dibuixos—, amb un pinzell remarcablement inspirat, l'obra major de Louis-Ferdinand Céline, **Voyage au bout de la nuit** (Éditions Futuropolis/Gallimard). Aquesta publicació té un èxit considerable, que condueix Tardi a il·lustrar successivament, en la mateixa col·lecció, dues obres més del mateix Céline: **Casse-pipe** (1989) i **Mort à crédit** (1991).

Durant aquest mateix període, Jacques Tardi realitza, entre altres, el catàleg de l'exposició del Petit Palais, **Quand Paris dansait avec Marianne** (Paris-Musées, 1989), i **Tardi en banlieue**, catàleg de la seva exposició de carbonets realitzada amb la complicitat del seu amic galerista Christian Desbois a la galeria Escale de París (Casterman, 1990). Renovarà la seva col·laboració amb Christian Desbois uns anys

més tard, el 1996, exposant a la seva galeria (rebatejada Galerie Christian Desbois) pintures sobre tela agrupades dins l'obra **Tardi par la fenêtre**.

Al llarg dels anys 90 Tardi continua publicant a un ritme sostingut, desenvolupant en paral·lel les diferents fonts d'inspiració que estructuren la seva obra: la Gran Guerra per descomptat amb **C'était la guerre des tranchées**, però també el gènere policíac (**Une gueule de bois en plomb** a partir dels personatges de Léo Malet el 1990, **Jeux pour mourir**, basat en la novel·la de Géo-Charles Vérant el 1993, **Le Der des ders**, basat en l'obra de Didier Daeninckx el 1997, del qual retrobarem el personatge una mica més tard a **Varlot Soldat** a L'Association, el 1999), sense oblidar evidentment la saga d'Adèle Blanc-Sec (**Tous des monstres!** el 1994, **Le Mystère des profondeurs** el 1998).

El 1997, Jacques Tardi emprèn amb Michel Boujut (que coneix bé perquè va signar conjuntament amb ell el 1995 un recull de cròniques cinematogràfiques, **Un strapontin pour deux**) l'escriptura de *Perroquet des Batignolles*, un fulletó radiofònic difós diàriament a l'antena de France Inter de març a juny i coronat pel premi de la SACD (Société des Auteurs et Compositeurs Dramatiques) el juny de 1997.

A principis dels anys 2000, Jacques Tardi retroba una vella coneixença: l'escriptor Daniel Pennac, amb qui havia publicat el 1991 un àlbum curt a Futuropolis, **Le Sens de la houppe**. Junts, els dos homes signen aquesta vegada, també per a Futuropolis, **La Débauche** (2000).

També a principis dels anys 2000 neix una nova gran saga signada per Tardi, que li permet a la vegada examinar un període històric que aprecia, el de finals del segle XIX, i donar valor a la filiació política que ell reivindica: **Le cri du peuple**, basat en una novel·la de Jean Vautrin, esdevé a partir de l'octubre del 2001 una magnífica sèrie de quatre volums, que té per escenari els esdeveniments tràgics de la Comuna de París el 1871.

Amb prou feines acabat aquest treball considerable (més de tres-centes làmines), Tardi torna al gènere negre i signa dos àlbums seguits que s'inscriuen en aquesta tradició: **Le Petit Bleu de la côte ouest** a partir de la novel·la de Jean-Patrick Manchette (Les Humanoïdes Associés, 2005) i **Le Secret de l'étrangleur** basat en l'obra de Pierre Siniac (Casterman, 2006). Per altra banda es dedicarà, una mica més tard, a aprofundir encara més la seva aproximació a l'obra de Manchette adaptant per a Futuropolis dos títols més del novel·lista desaparegut: **La Position du tireur couché** (2010) i **Ô dingos, ô châteaux!** (2011).

Casterman, per la seva banda, sempre dins del registre negre, proposa el 2008 una nova edició de **Tueur de cafards**, acompanyat de tres relats curts (**It's So Hard, Manhattan** i **Le Meurtrier de Hung**) que fins llavors només havien aparegut a la premsa; el recull es titula **New York Mi Amor**.

Aquests darrers anys, a més d'afegir un nou episodi a les aventures d'Adèle Blanc-Sec (**Le Labyrinthe infernal**, 2007), Tardi ha reprès de manera espectacular un dels seus temes predilectes, la Primera Guerra Mundial. En dos volums publicats successivament el 2008 i el 2009, i amb la complicitat del seu amic l'historiador Jean-Pierre Verney, Tardi signa el que quedarà sens dubte com una de les obres de còmic més notables sobre aquest tema: **Putain de guerre!**

Durant el mateix període, signa també dos llibres-disc amb la cantant Dominique Grange: **1968-2008... N'effacez pas nos traces** i **Des lendemains qui saignent**.

Excepcionalment prolífic, d'una constància i una exigència remarcables tot al llarg de la seva obra, Jacques Tardi és un dels darrers de la seva generació que segueix practicant el còmic amb el mateix encert. És unànimement reconegut, a França i a l'estranger, com una de les firmes més importants del novè art.

Nombrosos premis i distincions han recompensat el seu treball al llarg dels anys, entre els quals:

- El Gran Premi Phénix (1974)
- L'Alfred al millor dibuixant (1975)
- El Gran Premi de l'Humor Negre (1975)
- Premi Saint-Michel al millor dibuixant estranger (Brussel·les, 1978)
- El Premi de l'Associació 813 al millor còmic al Festival du Polar de Reims (1982)
- El Gran Premi d'Angoulême pel conjunt de la seva obra (1985)
- Alph-Art del públic per **Jeux pour mourir** (Angoulême 1994)
- Alph-Art al dibuix per **Le Cri du peuple**, vol. 1 (Angoulême 2002)